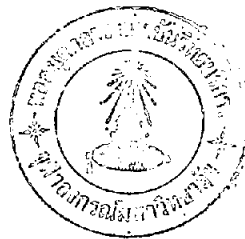

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถาบันวิจัยสังคมและคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมมือกันทำการวิจัยปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะปัญหาค่านการศึกษาในบริเวณภาคกลางของประเทศที่มีลักษณะเป็นเมืองปณชนบท เพื่อศึกษาและวางแนวทางการศึกษาให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่กำลังจะเปลี่ยนแปลงไป โดยทำการศึกษาเบื้องต้น (Preliminary Study) ที่อำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และจะขยายโครงการวิจัยซึ่งเป็นโครงการต่อเนื่องระยะ 3 ปี ออกไปทั่วบริเวณรังสิต โครงการระยะแรกเริ่มปีพุทธศักราช 2521 เป็นการศึกษาและวิจัยจากเอกสารพื้นฐาน ตลอดจนออกปฏิบัติงานภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับสถานการณ์ทางการศึกษา โครงการระยะที่สองศึกษาเอกสารและข้อมูลที่ไต่จากการศึกษาระยะแรก เพื่อหาข้อมูลและรายละเอียดเพิ่มเติม สร้างหุ่นจำลอง (Model) ทางการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โครงการระยะที่สามจะเป็นการสัมมนาทางวิชาการ เพื่อสรุปผลโครงการวิจัยทั้งสองระยะและหาข้อมูลที่ยังไม่สมบูรณ์ หากการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลจากหุ่นจำลองการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม สรุปผลโครงการและเสนอรายงานขั้นสุดท้ายในปีพุทธศักราช 2523¹

¹สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ และคนอื่น ๆ, "โครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาบริเวณรังสิต" (เอกสารแบบเสนอโครงการวิจัยงบประมาณแผ่นดินประจำปี 2521-2523 คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 1-3.

การที่จะวางแนวทางการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม จะต้องศึกษาจากข้อมูลและข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาคัดเลือกและวางแผนได้อย่างถูกต้อง การเปลี่ยนแปลงของสังคมนั้น ตัวจักรที่สำคัญที่สุดก็คือ กำลังคนที่มีคุณภาพและรับผิดชอบต่อสังคม¹ ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อมนุษย์ การติดต่อสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว เป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง การให้การศึกษาแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้ประชากรได้เรียนรู้ปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข

การรู้หนังสือนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก ในการพัฒนาตัวบุคคลและชุมชน เพราะการรู้หนังสือช่วยส่งเสริมให้ประชาชนประสบความสำเร็จในด้านเศรษฐกิจและสังคม สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผลอดจนทำให้เกิดความรู้และความชำนาญเบื้องต้น อันเป็นแนวทางนำไปสู่ความรู้ด้านอื่น ๆ ที่เป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิต² การรู้หนังสือเป็นเครื่องมือในการแสวงหา ความรู้ ความก้าวหน้าและวิทยาการใหม่ ๆ ที่มีจะเผยแพร่ในรูปแบบของ เอกสาร และสิ่งพิมพ์ จึงทำให้ผู้ที่รู้หนังสือมีโอกาสที่จะได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ ๆ มากกว่าที่ไม่รู้หนังสือ³ การรู้หนังสือจึงเป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง จริงอยู่การรู้หนังสือเพียงอย่างเดียวไม่อาจจะไขแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของประชากรได้หมดทุกอย่าง แต่การรู้หนังสือเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้ประชาชนประสบความสำเร็จในการดำเนิน

1 สันญา สันญาวิวัฒน์, "การพัฒนาคน." วารสารพัฒนาชุมชน 8 (เมษายน 2512) : 25-28.

2 เสวต สายะวารานนท์, "ความจำเป็นที่ต้องรู้หนังสือของผู้ใหญ่." รวมบทความการศึกษาผู้ใหญ่ (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2517), หน้า 40.

3 วัระชัย มีชอบธรรม และสุพิศรา เพชรวิสุทธ์, การศึกษานอกโรงเรียน (กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต, 2520), หน้า 157.

ชีวิตทั้งทางบ้าน เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การรู้หนังสือในระดับประถมศึกษาอันเป็นการศึกษาเบื้องต้นนั้น ปรากฏว่า ประชากรส่วนใหญ่หลังจากที่ออกจากระบบโรงเรียนไปแล้วไม่ได้อ่านหนังสือหรือไปอยู่ในท้องถิ่นที่ไกลความเจริญ อัตรารวมหนังสือมีมาก¹ ในไม่ช้าก็จะกลายเป็นผู้ที่ไม่รู้หนังสือตามเดิม จากการศึกษาของแกดกิล (Gadgil) แห่งสถาบันวิจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ประเทศอินเดีย พบว่า ผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาตอนต้นมาเป็นเวลา 20 ปี มีอยู่เป็นจำนวนน้อยมากที่สามารถอ่านออกเขียนได้เช่นเดิม² ทำให้เกิดความสูญเปล่าทางการศึกษา อาจเป็นปัญหาที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

จากการศึกษาขององค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปรากฏว่า ผลการทดสอบทักษะเบื้องต้นทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในวิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิต มีคะแนนเฉลี่ยรวมทั้งประเทศคิดเป็นร้อยละ 32.90 เท่ากันทั้งสองวิชา³ ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่จะต้องปรับปรุงในด้านต่าง ๆ อีกมาก ถ้าหากนักเรียนเหล่านี้ยังคงสภาพเช่นนี้ต่อไปอีกจนเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และออกจากระบบโรงเรียนไป ก็อาจจะไม่สามารถอ่านออกเขียนได้และทำเลขเป็นได้เช่นเดิม ในที่สุดก็จะกลายเป็นผู้ที่ไม่รู้หนังสือ ทำให้เกิดการสูญเปล่าทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ด้วยสาเหตุ

¹ เอกวิทย์ ฌ กลาง, "การประถมศึกษากับการศึกษาผู้ใหญ่," รวมบทความการศึกษาผู้ใหญ่, หน้า 60.

² Ahmed Mushtag, "Retention of Literacy Skills in Adults," Literacy Work 2 (May 1973): 43.

³ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ, รายงานการวิจัยประสิทธิภาพโรงเรียนประถมศึกษา : องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษา. (กรุงเทพมหานคร: เอร่าวันการพิมพ์, 2520), หน้า 13-14.

เหล่านี้ จึงทำให้ผู้วิจัยอยากจะทราบว่าในท้องถิ่นที่มีลักษณะเป็นเมืองปนชนบท สภาพสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นกำลังเปลี่ยนแปลงไปเป็นเมืองอุตสาหกรรม ประชากรที่เรียนสำเร็จเพียงชั้นประถมศึกษาตอนต้น จะมีระดับการรู้หนังสืออยู่ในระดับใด และแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด อันจะเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการศึกษาให้ถูกต้องตามลักษณะของท้องถิ่น และยังเป็นการประเมินผลการจัดการศึกษาในระยะที่ผ่านมาตลอดจนแสดงคุณภาพทางการศึกษาและคุณภาพของประชากร ให้ผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการศึกษาค้นคว้าได้ประจักษ์ว่าเป็นอย่างไร และควรจะก้าวไปสู่แนวทางใด

นอกจากนั้น การวิจัยนี้ยังเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยปัญหาการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในบริเวณภาคกลางของประเทศที่มีลักษณะเป็นเมืองปนชนบท (รังสิต) ซึ่งเป็นโครงการวิจัยของสถาบันวิจัยสังคมร่วมกับคณะต่าง ๆ ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ในด้านวิชาการ การเรียนการสอน และทำให้ผลการวิจัยแบบสหวิชาสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อีกทั้งสามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในการเสนอนโยบายในการพัฒนาการศึกษาของท้องถิ่นให้ถูกต้อง สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของลักษณะเมืองปนชนบท

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรู้หนังสือของประชากรที่เรียนสำเร็จเพียงชั้นประถมศึกษาตอนต้น ในอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี และเปรียบเทียบระดับการรู้หนังสือปัจจุบันของประชากรกับระดับการรู้หนังสือปกติ พร้อมทั้งเปรียบเทียบระดับการรู้หนังสือของกลุ่มตัวอย่างประชากรที่มีภูมิหลังต่างกัน

สมมติฐานของการวิจัย

เนื่องจากผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาตอนต้น อายุระหว่าง 12-15 ปี เมื่อออกจากระบบโรงเรียนไปในระยะเวลา 1-3 ปี อัตราการรู้หนังสือจะลดลงมากและเมื่อออกไปแล้ว

เป็นระยะเวลา 4 ปีขึ้นไป ความรู้จะค่อย ๆ เพิ่มขึ้น¹ ทั้งนี้เพราะ ประสบการณ์ ความพร้อม และวุฒิภาวะ ตลอดจนในชีวิตประจำวันจะต้องหาความรู้เพิ่มเติม เพื่อปรับตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมและทันต่อเหตุการณ์อยู่เสมอ ประกอบกับการวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรทุกอายุที่สามารถได้จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

สมมติฐานที่ 1 ประชากรที่สำเร็จเพียงชั้นประถมศึกษาตอนต้นจะมีระดับการรู้หนังสือปัจจุบัน สูงกว่า ระดับการรู้หนังสือปกติ อย่างมีนัยสำคัญ

สมมติฐานที่ 2 ประชากรที่สำเร็จเพียงชั้นประถมศึกษาตอนต้น และออกจากโรงเรียนในระยะเวลา 1-3 ปี ย่อมมีระดับการรู้หนังสือต่ำกว่า ผู้ที่ออกจากระบบโรงเรียนตั้งแต่ 4 ปีขึ้นไป

จากการประเมินผลผู้จบการศึกษานักเรียนแบบเบ็ดเสร็จทั่วประเทศ พบว่า นักศึกษายชายมีความสามารถอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็นมากกว่านักศึกษาหญิง² ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบผลการวิจัยกับผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาตอนต้นแล้วน่าจะมีลักษณะใกล้เคียงกัน เพราะผู้ที่จบการศึกษานักเรียนและผู้สำเร็จเพียงชั้นประถมศึกษาตอนต้น มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือ การอ่านออก เขียนได้ และคิดเลขเป็น และประกาศนียบัตรที่ได้รับก็มีสิทธิเท่าเทียมกันทุกประการ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตั้งสมมติฐานว่า

สมมติฐานที่ 3 เมื่อก้าวเฉพาะประชากรที่เรียนสำเร็จเพียงชั้นประถมศึกษาตอนต้น ประชากรชายย่อมมีระดับการรู้หนังสือสูงกว่าประชากรหญิงอย่างมีนัยสำคัญ

¹ กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัย : สภาพการรู้หนังสือของผู้ที่จบชั้นประถมปีที่สี่ (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 41.

² สำนักนายกรัฐมนตรี, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และกระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัย : การศึกษานักเรียนแบบเบ็ดเสร็จ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2520), หน้า 19.

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเพื่อทราบว่า ประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาตอนต้น หรือเทียบเท่าแล้วไม่ได้ศึกษาต่อ จะมีระดับการรู้หนังสือเฉพาะระดับความรู้วิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิตอยู่ในระดับใดเท่านั้น จะไม่ศึกษาถึงความสามารถในด้านวิชาอื่น ๆ เพราะประชากรที่เรียนสำเร็จชั้นประถมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า สามารถเรียนหนังสือได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการประถมศึกษา อย่างน้อยที่สุดจะต้องสามารถอ่านออก เขียนหนังสือได้ และคิดเลขเป็น

2. พิจารณาระดับการรู้หนังสือของประชากร โดยใช้แบบสอบถามคงอยู่ของการรู้หนังสือวิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิต ของกุลหลาบ หวังศิรินิสกุล ที่สร้างขึ้นตามหลักสูตรประถมศึกษาและหลักสูตรการศึกษานักใหญ่แบบเบ็ดเสร็จเมื่อพุทธศักราช 2517 และไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างระดับสติปัญญา สภาพแวดล้อมทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

✓ระดับการรู้หนังสือ หมายถึง ระดับความรู้วิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิตที่วัดด้วยแบบสอบถามคงอยู่ของการรู้หนังสือวิชาภาษาไทย และวิชาเลขคณิตของกุลหลาบ หวังศิรินิสกุล

✓คะแนนการรู้หนังสือ หมายถึง คะแนนรวมวิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิต ซึ่งใช้ในการพิจารณาระดับการรู้หนังสือของประชากร

ระดับการรู้หนังสือปัจจุบัน หมายถึง ระดับความรู้วิชาภาษาไทย และวิชาเลขคณิตของประชากรที่วัดด้วยแบบสอบถามคงอยู่ของการรู้หนังสือวิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิตของกุลหลาบ หวังศิรินิสกุล

ระับการรู้หนังสือปกติ หมายถึง ระับขบวนการปฏิวัติวิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิต ของผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาตอนต้นทั่วไป วัตถุประสงค์แบบสอบถามความคงอยู่ของการรู้หนังสือ เช่น—
เดียวกัน

ผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาตอนต้นทั่วไป หมายถึง นักเรียนที่กำลังเรียนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และได้เรียนจบหลักสูตรประถมศึกษาตอนต้นแล้ว ในภาคปลาย ปีการศึกษา 2520 โรงเรียนสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ประชากร หมายถึง บุคคลที่เรียนสำเร็จเพียงชั้นประถมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า และอยู่ในครัวเรือนที่มีทะเบียนบ้าน ในอำเภอรัญบุรี จังหวัดปทุมธานี

ภูมิหลัง หมายถึง เพศ ระยะเวลาที่ออกจากระบบโรงเรียน อาชีพ และถิ่นที่อยู่ ถิ่นที่อยู่ พิจารณาจาก สถานศึกษาที่ประชากรเรียนสำเร็จ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

ดังนี้

ภูมิลำเนาเดิม หมายถึง ประชากรที่เรียนสำเร็จจากสถานศึกษาในอำเภอ

รัญบุรี

ย้ายถิ่น หมายถึง ประชากรที่เรียนสำเร็จจากสถานศึกษาต่างอำเภอและ

ต่างจังหวัด

อาชีพ จำแนกออกเป็น 4 ประเภทคือ

1. อาชีพรับจ้าง
2. อาชีพเกษตรกรรม
3. อาชีพค้าขาย
4. อาชีพอื่น ๆ ซึ่งได้แก่ แม่บ้าน และผู้ที่ไม่มีงานทำ

ขอตกลงเบื้องต้น

1. คะแนนที่ได้จากการทดสอบควยแบบสอบความคงอยู่ของการรู้หนังสือวิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิต ระดับประถมศึกษาตอนต้นและโครงการแก้ไขการไม่รู้หนังสือแบบเบ็ดเสร็จของกุหลาบหวังดีศิริสุกด ถือเป็นคะแนนที่แสดงการรู้หนังสือ
2. ระดับการรู้หนังสือที่ได้จากการทดสอบควยแบบสอบคลังดาวของประชากรสามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้ โดยถือว่าการเรียนการสอนและมาตรฐานทางการศึกษาที่ประชากรได้รับไม่แตกต่างกัน
3. การวิจัยนี้ถือว่านักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภาคปลายปีการศึกษา 2520 ในเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2521 ซึ่งได้เรียนจบหลักสูตรชั้นประถมศึกษาตอนต้นแล้ว เป็นผู้สำเร็จชั้นประถมศึกษาตอนต้น และมีการรู้หนังสืออยู่ในระดับปกติ
4. วัน เวลา สถานที่สอบและสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ไม่มีผลต่อความสามารถของผู้สอบ และประชากรมีความตั้งใจจริงในการทำแบบสอบ

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประชากรจากครัวเรือนตัวอย่าง พบว่า ประชากรส่วนใหญ่กำลังประกอบอาชีพของตน สภาพร่างกาย อารมณ์ จิตใจ ตลอดจนสิ่งแวดล้อมอาจมีอิทธิพลต่อการรู้หนังสือของประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้สร้างบรรยากาศความเป็นกันเองกับผู้ทดสอบ โดยการพูดคุยต่างๆ เพื่อลดความตื่นเต้นและเพิ่มความเข้าใจอันดีระหว่างผู้สอบกับผู้วิจัย นอกจากนี้ยังได้ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและประโยชน์ที่ประชากรได้รับ พร้อมกับอธิบายวิธีทำแบบสอบให้ประชากรทุกคนเข้าใจเป็นอย่างดี จึงทำให้ผู้วิจัยเชื่อว่าผลการวิจัยนี้จะมีความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด